

DARE DE SEAMĂ ASUPRA SESIUNII ȘTIINȚIFICE A INSTITUTULUI DE ARHEOLOGIE, 15—21 MAI 1961

După o întrerupere de patru ani, anul acesta s-a organizat din nou Sesiunea Științifică a Institutului de arheologie al Academiei R. P. Române. Cunoșcând o largă participare — alături de membrii Institutului de arheologie din București au fost prezenți cei ai Institutului de istorie din Cluj și ai Muzeului de istorie a Moldovei, din Iași, precum și numeroși invitați din partea muzeelor regionale din țară — Sesiunea din mai a oferit nu numai un bun prilej de schimb de informație științifică, ci mai ales adăpt posibilitatea arheologilor din întreaga țară să discute pe plan mai larg probleme importante din istoria veche și străveche a țării noastre.

În prima (15 mai) și apoi ultima (21 mai) zi a Sesiunii au fost prezentate comunicări referitoare la realizările arheologiei românești în diferitele epoci ale istoriei noastre. În toate aceste comunicări s-a scos în evidență marele salt înainte realizat în cunoașterea trecutului îndepărtat al poporului nostru prin numeroasele și amplele cercetări arheologice întreprinse în ultimii ani. Perioade și culturi însemnate au fost cunoscute abia acum cu adevărat — dacă nu chiar descoperite pentru prima dată — lungi hiatusuri fiind înlăturate.

Întregi culturi paleolitice se cunosc bine pe temeiul unor săpături cu totul recente, așa cum s-a arătat în referatul lui C. S. Nicolăescu-Plopșor. Rezultate importante au fost semnalate și pentru celelalte perioade ale comunei primitive privind epoca neolitică, epoca bronzului și prima epocă a fierului, după cum s-a arătat în referatul prof. I. Nestor.

Orînduirea comunei primitive a avut părți puțin cunoscute pînă nu cu mult în urmă. Cunoașterea mai temeinică a unor perioade importante din istoria străveche a patriei noastre este un succes al anilor de după 1950.

Orînduirea sclavagistă în toată multitudinea aspectelor sale a constituit obiectul referatului acad. Em. Condurachi care s-a oprit asupra unor probleme de mare importanță ale epocii sclavagiste în Dobrogea și cel al lui R. Vulpe pentru restul teritoriului țării.

În primul referat s-au relevat importante rezultate obținute prin cercetările de la Histria, Tomis și Callatis. În al doilea s-a arătat valoarea cercetărilor întreprinse mai ales în cetățile dacice din Munții Orăștiei, iar în Muntenia la Popești.

Referatul prof. D. M. Pippidi, despre stadiul cercetărilor epigrafice din România, a constituit un prilej de înțelegere a unor reale progrese în cercetarea epigrafică din țara noastră mai ales după anul 1950.

Problemele epocii feudale precum și sarcinile ce stau în fața cercetătorilor din acest domeniu au fost pe larg și documentat tratate în referatul prof. Gh. Ștefan. Dacă pentru celelalte epoci realizările mai noi puteau fi comparate cu altele aparținând anilor dinaintea eliberării, în domeniul arheologiei feudale comparația devine fără obiect; arheologia feudală este o creație a regimului democrat-popular. Deși cercetările sistematice au început abia în anii 1950–1951, epoca feudală devine mereu mai cunoscută; începând cu migrația popoarelor și pînă în sec. XVII cultura materială a populației locale și contribuția ei la tezaurul culturii europene în diverse veacuri a devenit o preocupare de primul ordin pentru arheologii români ai anilor din urmă.

Referatul lui Bucur Mitrea cu privire la dezvoltarea studiilor de numismatică în țara noastră a reușit să arate deosebirea esențială între cercetările numismatice în trecut și cele actuale precum și dezvoltarea studiilor numismatice în ultimii ani.

Ultima comunicare din ședințele plenare a fost prezentată de V. Canarache (directorul Muzeului regional Dobrogea) despre monumentul cu mozaic descoperit la Constanța. Reducându-și intervenția la o descriere detaliată a descoperirilor, referatul s-a abținut de a face aprecieri de ordin mai larg asupra monumentului considerînd că stadiul cercetării nu îngăduie încă formulări precise de ordin cronologic sau cultural-istoric.

Secția de comună primitivă. În cursul Sesiunii Științifice a Institutului de arheologie, în cadrul secției orînduirii comunei primitive au fost prezentate și dezbătute numeroase probleme acoperind toate epocile din orînduirea comunei primitive, dar nu și întreg teritoriul țării. În cursul discuțiilor s-a propus să se acorde o atenție mai mare decît pînă acum regiunilor limitrofe: Banat, Crișana și mai ales Maramureș care au fost în mare măsură neglijate.

Din domeniul de activitate al sectorului paleolitic au atras atenția mai ales problemele puse în comunicarea lui C. S. Nicolăescu-Plopșor și Al. Păunescu, *Azilianul de la Băile-Herculane* și cele din comunicarea lui M. Bitiri și Fl. Mogoșanu intitulată *Asupra prezenței campignianului în România*.

Pentru problemele epocii neolitice unele rezultate interesante au adus comunicările lui V. Teodorescu (Ploiești), *Cultura Criș în centrul Munteniei*, N. Vlăssă (Cluj), *Cultura Bodrogkeresztúr în Transilvania* și Dinu Marin (Iași), *Unele date cu privire la perioada de tranziție de la epoca neolitică la epoca bronzului în Moldova*.

Alte lucrări privind epoca pietrei (paleolitică sau neolitică) s-au oprit asupra unui singur obiectiv arheologic important. Astfel au fost comunicările prezentate de: Lucian Roșu (Min. Învățămîntului și Culturii), *Musterianul de la Ocna Sibiului*, Corneliu Mateescu, *Rezultatele săpăturilor de la Vădastra* și Eugen Comșa, *Complexul arheologic de la Grădiștea Ulmilor-Boian*. Ultima comunicare a atras atenția nu numai prin prezentarea bogatelor complexe (așezări și necropole) aparținînd culturilor Boian și Gumelnița, ci mai ales prin descoperirea recentă pe acest grind a unor resturi de locuire și mai vechi, aparținînd culturii Dudești.

Mult mai pe larg a fost discutate diferite probleme legate de cronologia și evoluția culturilor epocii bronzului puse în comunicările lui K. Horedt

Wiitenberg-Pecica-Otomani, Adrian Florescu (Iași), *Contribuții la problema culturii Noua*, D. Berciu, *Locul și importanța culturii Verbicioara în cadrul epocii bronzului din R.P.R.*, Marilena Florescu, *Contribuții la problema începuturilor epocii bronzului în Moldova și D. Popescu, Așupra unor probleme ale epocii bronzului în Transilvania* — probleme de terminologie — deoarece unii dintre arheologi mai folosesc încă pentru periodizarea epocii bronzului termeni care nu se potrivesc cu situația din țara noastră.

Mai ales primele trei comunicări au adus contribuții cu totul noi, menite a împinge cercetarea românească cu încă un pas înainte.

Dintre problemele primei epoci a fierului se cuvin subliniate problemele ridicate în comunicarea lui St. Ferenczi (Cluj), *Cimitirul scitic de la Ciumbrud* și cea a lui Al. Vulpe, *Săpăturile de la Ferigile*, privind relațiile dintre autohtoni și sciți.

Meritorii sînt și contribuțiile aduse de colaboratorii muzeelor regionale din Timișoara (M. Moga), Constanța (colectiv), Alba Iulia (I. Berciu și Al. Popa), Oradea (N. Chidioșan), Călărași (N. Anghelescu) și Lugoj (I. Stratan).

Din problemele dezbătute în cursul sesiunii în secția orînduirii comunei primitive au rămas cîteva (datarea tîrzie a musterianului de la Ocna Sibiului, legătura dintre Campignianul de la Lapoș și stratul neolitic, problema aspectului cultural Oradea și unele probleme ale culturii Verbicioara) a fi rediscutate și reanalizate cu prilejul unor noi cercetări.

Secția orînduirii sclavagiste. Se poate spune că în secția orînduirii sclavagiste s-au prezentat nu numai materialele importante descoperite în ultimii ani, dar și probleme de o mare însemnătate pentru istoria veche a patriei noastre. Din acest punct de vedere merită să fie menționată în primul rînd comunicarea acad. C. Daicoviciu și D. Protase (Cluj), *Noi știri cu privire la organizarea Daciei*, care pe baza unei diplome militare descoperite de curînd, a dovedit că Provincia Dacia a fost împărțită în trei părți în vremea lui Hadrian, adică mult mai devreme decît s-a crezut pînă acum.

Problemele legate de studiul culturii geto-dacice au fost cuprinse în comunicările lui H. Daicoviciu (Cluj), *Probleme și perspective în legătură cu cetățile dacice din Munții Orăștiei*, I. Crișan (Cluj), *Ziridava, o așezare a dacilor liberi*, N. Lupu (Sibiu), *Cetatea dacică de la Tilișca* și Oct. Floca (Deva), *Cetatea dacică de la Bănița*. S-au prezentat cu acest prilej, pe de o parte, unele concluzii și perspective referitoare la cercetările așezărilor dacice din Munții Orăștiei și totodată au fost înfățișate o serie de rezultate însemnate, obținute în urma săpăturilor executate în așezările dacice nou descoperite, Pecica, Tilișca și Bănița. Ultimele două cetăți așezate pe platouri de munți au fost considerate ca reprezentînd centre avansate de apărare ale complexului de la Grădiștea Muncelului. S-a încercat să se identifice așezarea de la Pecica, cu numele de Ziridava, iar cea de la Tilișca, cu cea de Sacidava, nume cunoscut în scrierile antice, ca denumiri de așezări dacice. Cei care s-au înscris la cuvînt, în legătură cu aceste comunicări, printre care amintim pe acad. C. Daicoviciu, acad. Em. Condurachi, prof. I. Nestor, N. Gostar, D. Protase, I. Crișan și alții, au subliniat importante rezultate și concluzii la care au ajuns referenții cu privire la cercetările culturii și istoriei dacilor din Transilvania. A reieșit în această privință nevoia unei extinderi a cercetărilor, nu numai în centrele militare dacice din Transilvania, ci și în așezările civile din împrejurimi, precum și în zonele sudice ale Carpaților, pentru a se face legătura cu teritoriul dintre Dunăre și Carpați.

Unele divergențe de păreri s-au ivit în problema raportului etnic și cultural dintre triburile getice și dacice. D. Berciu și-a exprimat opinia că geții, mai strâns legați de triburile trace sud-dunărene, în etapa inițială de dezvoltare au fost superiori populației dacice carpatice, cu care nu au format o unitate cultural-politică decât mai târziu, în sec. II – I î.e.n. și sec. I e.n. Cu o asemenea părere nu s-a declarat de acord acad. C. Daicoviciu și I. Crișan, care au arătat că getodacii au fost o populație care a creat o cultură unitară.

Vii discuții s-au purtat și asupra comunicării lui I. I. Russu (Cluj), *Despre romanizarea illirilor și tracilor*. În cuvîntul lor acad. C. Daicoviciu și acad. Em. Condurachi socot că schimbarea de nume la populația băștinașă în sec. III – V e.n. poate fi pusă pe seama răspîndirii creștinismului. Se face precizarea că romanizarea nu s-a făcut numai în centrele urbane, ci și în cele rurale, prin ostași și veterani. Referitor la aceeași comunicare prof. I. Nestor socotește că este necesar să credem într-o persistență a populației locale dacice cu viața ei culturală și spirituală. Prezența elementelor de cultură dacică și a ritului lor tradițional, descoperite în necropola de la Soporul de Cîmpie din Transilvania, trebuie interpretate ca o rezistență a dacilor împotriva romanizării. Ca urmare trebuie să credem că dacii și-au păstrat și limba. Cu această părere exprimată, nu au fost de acord Vladimir Iliescu și H. Daicoviciu, care au arătat că nu poate fi o interdependență între păstrarea elementelor de cultură și păstrarea limbii.

Referitor la comunicarea lui R. Vulpe, *Progresele arheologiei de pe teritoriul R. P. Romîne în legătură cu studiul orînduirii sclavagiste*, ținută în ședința plenară, acad. C. Daicoviciu și D. Protase nu sînt de acord cu opinia că Muntenia, sudul Moldovei, Oltenia și Banatul au fost anexate imperiului roman încă de pe vremea lui Domițian. În discuție rămîne numai Muntenia și sudul Moldovei.

În ședința din ziua de 18 mai au fost prezentate comunicările: Suzana Dimitriu, *Greci și autohtoni în epoca arhaică la Histria*, Maria Coja, *Contribuții la studiul meșteșugurilor la Histria în epoca greacă*, C. Preda, *Cetatea Callatis în lumina ultimelor săpături arheologice*, Exspectatus Bujor, *Săpăturile de la Murighiol și ale colectivului Muzeului din Constanța*, *Probleme din cercetarea arheologică a Dobrogei (Pe marginea descoperirilor din 1960)*. Și de data aceasta s-au relevat unele comunicări prin valoarea descoperirilor și a interpretării lor, cum au fost cele ale lui C. Preda, Maria Coja și a colectivului Muzeului din Constanța, iar altele prin problemele pe care le-au înfățișat, cum a fost de pildă comunicarea Suzanei Dimitriu și parțial a lui Exspectatus Bujor. În general discuțiile s-au axat pe problema relațiilor dintre greci și băștinași, dezvoltată de Suzana Dimitriu. Prin cuvîntul lor acad. Em. Condurachi, Sebastian Morintz, I. Crișan și V. Canarache remarcă importanța pe care o au analogiile, făcute în comunicare, între ceramica din Dobrogea și nordul Mării Negre, pe de o parte, și cea tracică, pe de altă parte. De aci se desprinde și se repune în discuție problema pătrunderii sciților în Dobrogea și a conviețuirii lor cu geto-tracii, încă din sec. VI î.e.n. Destul de mult stăruie acad. Em. Condurachi asupra relațiilor dintre greci și băștinași. În această privință amintește despre stadiul de dezvoltare al populației locale și de capacitatea acesteia de a primi și a folosi influența greacă. Asemenea influențe apar încă destul de timpuriu, din sec. VI î.e.n., prin descoperirile de la Cernavoda și Alexandria. Remarcă ciudata apariție tîrzie a tehnicii olăritului cu roata la geții din Dobrogea, față de Cîmpia Muntenă, de la Alexandria. Acest fapt îl determină să presupună că ceramica de la Alexandria este de import.

Unei asemenea păreri se raliază și R. Vulpe. În cuvîntul său C. Preda este împotriva unei asemenea interpretări și el consideră că descoperirea de la Alexandria din sec. VI—V î.e.n. nu poate fi decît o realizare a populației getice din Cîmpia Munteană, sub puternica influență a tracilor din sudul Dunării, înrudiți între ei nu numai etnic, ci și cultural.

Ultima ședință a secției orînduirii sclavagiste, în care au fost prezentate comunicările lui P. Alexandrescu, *Cu privire la rezultatele cercetărilor din necropola tumulară de la Histria*, D. M. Pippidi, *Asupra principalelor rezultate obținute în cercetările din sectorul Templu, la Histria*, D. Tudor, Troianul, *Brazdele lui Novac și castrele romane din nordul Munteniei*, I. Mitrofan (Cluj), *Noi contribuții la cunoașterea Napoței*, I. Winkler (Cluj), *Moneda de tip Provincia Dacia*, și N. Gostar (Iași), *Numerus Burgariorum et Veredariorum și Limes transalutanus*, s-a caracterizat prin discuții mai puțin ample ca în ședințele precedente. S-au remarcat și de data aceasta comunicări importante prin valoarea lor documentar-arheologică și nivelul ridicat al formei lor de prezentare, cum au fost referatele prof. D. M. Pippidi și P. Alexandrescu. Discuțiile purtate s-au referit mai ales la comunicarea lui N. Gostar și într-o oarecare măsură la aceea a I. Winkler.

Cît privește prima comunicare, unde s-a susținut ideea că limesul transalutan a fost construit nu în vremea lui Septimiu Sever, ci a lui Hadrian, nu a primit adeziune din partea participanților. Față de această ipoteză au luat poziție Radu Vulpe, Bucur Mitrea, D. Protase și H. Daicoviciu, socotind că limesul amintit nu poate fi de pe vremea lui Hadrian, recunoscînd însă că ar putea fi ceva mai vechi de Septimiu Sever.

Referitor la teza formulată de I. Winkler că monedele cu inscripția « *Provincia Dacia* », bătute în vremea lui Filip Arabul au fost emise la Apulum și nu la Viminacium nu s-a dovedit suficient de întemeiată, fapt arătat în discuții de C. Preda și H. Daicoviciu.

Unele îndoieli s-au exprimat și asupra tezei prof. D. Tudor, că Brazda lui Novac a fost construită în sec. IV e.n., cu toate că R. Vulpe înclină spre o asemenea datare.

Secția de arheologie prefeudală și feudală. Comunicările și discuțiile din cadrul secției feudale privind epoca migrațiilor au fost axate pe probleme referitoare la cultura populației locale, definirea cît mai precisă a diferitelor etape în cultura populațiilor migratoare și mai ales relațiile dintre migratori și autohtoni.

Comunicarea lui Sebastian Morintz, *Aspecte ale culturii dacice în sec. II—III e.n.*, a separat diferitele variante ale culturii dacice din secolele arătate mai sus, a definit unele enclave de populații illirice și panonice pătrunse în Dacia romană și în sfîrșit a încercat să schițeze contribuția culturii autohtone la formarea culturii de tip Sîntana-Cerneahov. Autorul a încercat să considere unele complexe din Dacia romană (Soporul de Cîmpie, Lechința) ca aparținînd populației dacice, care își păstrează încă individualitatea etnică și culturală și sub stăpînirea romană. Această din urmă problemă a stîrnit discuții contradictorii, în special din partea arheologilor clujeni (D. Protase, M. Rusu), care susțineau că avem de-a face cu daci romanizați. În concluzii s-a confirmat poziția mai fundamentată a arheologilor de la Cluj.

În comunicarea lui Gh. Bichir, *Unele observații cu privire la necropolele de tip Poienești și relațiile acestora cu lumea sarmatăă*, pornindu-se de la reconsti-

derarea observațiilor stratigrafice făcute de R. Vulpe la Poienești și ale lui I. Antonescu în necropola de la Gabăra, autorul ajunge la concluzii cu totul noi față de cele exprimate de autorii mai sus amintiți. Astfel autorul definește două faze ale culturii carpice în Moldova, prima fază fiind reprezentată prin necropolele de tip Pădureni-Virteșcoiu și a doua prin cele de tip Poienești-Gabăra.

Mormintele de înhumăție de la Gabăra și Poienești le atribuie sarmaților. De asemenea s-a stăruit asupra caracterului relațiilor dintre carpi și sarmați. Concluziile autorului au stîrnit mult interes și, în majoritate, au fost acceptate.

Un viu interes a stîrnit comunicarea lui Petre Aurelian, *Săpăturile de la Piatra Frecăței*, în care a fost sistematizat bogatul material adunat din necropola unei așezări romane și bizantine timpurii din acea localitate, databilă între sec. II—VII. Autorul a adus o importantă contribuție prin definirea diferitelor grupuri « barbare » pătrunse în imperiul roman în sec. IV—VII.

Comunicarea lui Gh. Diaconu, *Despre cultura Sîntana-Cerneahov în lumina descoperirilor arheologice din ultimii ani*, a adus puncte de vedere noi în ceea ce privește locul de formare și elementele componente ale acestei culturi. O vie discuție a stîrnit problema apartenenței etnice a mormintelor cu urne sau vase de ofrandă arse secundar care, după părerea autorului și a unei părți din arheologi, aparțin unor populații nordice venite pe teritoriul țării noastre. Deși discuțiile nu s-au încheiat încă în ceea ce privește această problemă, concluzia la care a ajuns autorul pare a fi verosimilă.

Comunicarea lui Vlad Zirra, *Probleme în legătură cu permanența dacoromană în regiunea centrală a Munteniei (sec. III - VII e.n.)* deși a prezentat o serie de materiale noi și interesante, nu a reușit de fapt să dovedească permanența populației locale, în sec. V înregistrîndu-se un hiatus. Materialele date în sec. IV au stîrnit discuții care nu au dus la soluționarea problemei. În ceea ce privește sec. III—IV și VI—VII autorul nu a depășit concluziile formulate în vol. I din « *Istoria Romîniei* ».

Date care completează cunoștințele noastre de pînă acum au fost prezentate și în celelalte comunicări privind perioada migrațiilor: I. I. Ioniță (Iași) *Noi descoperiri sarmatice pe teritoriul Moldovei*, M. Rusu (Cluj), *Permanența locuirii prefeudale de la Noșlac lîngă salinele Ocna-Mureș*, precum și comunicările delegațiilor muzeelor din provincie: Suceava (G. Foit), Arad (E. Dörner), Sf. Gheorghe (Z. Székely) și a Muzeului orașului București (Gh. Cazimir).

O altă serie de comunicări au tratat probleme legate de feudalismul timpuriu. În comunicarea lui P. Diaconu, *Cetatea de la Păciul lui Soare în lumina săpăturilor arheologice*, se prezintă pentru prima dată acest monument, care și-a început existența în a doua jumătate a sec. X și durează pînă în sec. XV. Părerea autorului că așezarea de la Păciul lui Soare a fost încă de la începuturile sale (sec. X) o așezare de tip orașenesc nu a fost împărtășită. S-a admis că aici s-a format un oraș abia în sec. XII.

Comunicarea ținută de Maria Comșa, intitulată *Descoperirile de la Slon și importanța lor pentru studiul începuturilor feudalismului la sud de Carpați*, aduce contribuții noi prin descoperirea pe teritoriul com. Slon a unui sistem de fortificații databil (împreună cu renumitul alfabet de la Slon) în epoca feudală timpurie. Autoarea atribuie acest sistem de fortificații perioadei de expansiune a primului stat bulgar la nord de Dunăre (sec. IX—X). Situat în munți poate fi pusă pe seama prezenței în această regiune a unei mase compacte

de populație locală străromânească (care locuia în sate răsfrirate cu case de lemn) cât și în legătură cu existența aici a uneia din principalele căi de acces între Muntenia și Transilvania, ceea ce determina supravegherea îndeaproape a regiunii de către statul bulgar. Atît discuțiile cât și concluziile ședinței în care s-a prezentat această comunicare au subliniat interesul deosebit și valoarea ipotezelor pe care le cuprinde, a căror verificare este așteptată cu o vie atenție.

Comunicarea lui I. Barnea, *Importanța monumentelor de la Basarabi*, interesantă prin noutatea descoperirilor, nu s-a ridicat însă la o interpretare mai amplă de ordin istoric a acestor descoperiri.

Comunicarea Eugeniei Zaharia privind *Descoperirile de la Dridu*, după ce a prezentat diferitele complexe, în concluzii a repetat de fapt ipoteza caracterului străromânesc al așa-numitei «culturi Dridu» formulată mai înainte de prof. I. Nestor. Discuțiile cât și concluziile ședinței au subliniat tendința greșită a autoarei de a exagera influența bizantină în teritoriile de la nordul Dunării cât și slaba putere de convingere a argumentelor aduse pentru a dovedi caracterul străromânesc al culturii Dridu.

Comunicarea lui Dan Teodoru cu privire la *Situația teritoriului Moldovei în sec. X - XIII*, deși bogată în ipoteze, nu a reușit să schițeze un tablou convingător al vieții și stadiului de dezvoltare a țării Moldovei în veacurile arătate, deoarece se întemeia pe dovezi arheologice puține și neconcludente. În ciuda acestor deficiențe, comunicarea a fost interesantă prin faptul că numeroase poziții ale autorului sînt noi și deschid posibilități sporite în cercetarea și rezolvarea unor probleme privind începuturile feudalismului românesc.

În sfîrșit ultima categorie de lucrări se referă la perioada feudalismului dezvoltat tratîndu-se în principal probleme legate de formarea orașelor feudale și problema satului în aceeași epocă.

În comunicarea lui M. D. Matei, *Cu privire la întinderea orașului Suceava în sec. XIV - XVI*, se studiază pentru prima dată în chip sistematic problema formării și apoi a întinderii treptate a orașului Suceava. O contribuție importantă adusă a fost aceea a determinării vechimii așezărilor omenești din faza preoraș și mai ales determinarea satelor care au constituit mai tîrziu nucleul orașului feudal. Deși unele ipoteze formulate așteaptă încă să fie confirmate prin noile cercetări, totuși punctul de vedere al autorului în ceea ce privește formarea orașului Suceava reprezintă un pas înainte.

Probleme interesante, necunoscute de noi pînă acum, au fost prezentate și în comunicarea ținută de Al. Andronic și Eug. Neamțu, *Principalele rezultate ale cercetărilor arheologice din 1960 de la Curtea Domnească din Iași*, dar care trebuie încă așezate prin noi cercetări și observații de teren.

O problemă interesantă a fost tratată în comunicarea lui N. Constantinescu, *Problema satului medieval fortificat în perioada apariției pericolului turcesc la Dunăre (așezarea de la Coconi)*, care s-a remarcat în special prin interpretarea istorică a unor monumente arheologice din țara noastră. Această comunicare oferă, pentru prima dată în arheologia feudală românească, elemente importante privind măsurile de apărare adoptate de populația de la nordul Dunării, împotriva pericolului otoman, în secolul al XIV-lea.

Deși avea menirea să aducă în discuție probleme importante în legătură cu stadiul de dezvoltare a așezărilor de caracter rural din sec. XIV - XV din regiuni diferite ale Țării Românești, comunicarea lui D. V. Rosetti, *Date noi*

asupra așezărilor rurale vechi românești în reg. Argeș, nu a reușit să dea o sistematizare științifică a descoperirilor. Discuțiile au atras atenția asupra îmbunătățirilor ce se cuvin aduse interpretării acestor descoperiri valoroase.

Ultima comunicare, prezentată de Gh. Cantacuzino, despre *Așezările omenești din zona Bucureștilor*, deși a făcut unele precizări în legătură cu sfârșitul așezărilor feudale timpurii și cu începutul satelor feudale care vor contribui mai târziu la formarea orașului, a exagerat rolul populațiilor nomade în sec. XI–XIII în această regiune și nu a reușit să explice mai concret locul și procesul de formare al orașului feudal București. Discuțiile au subliniat necesitatea unor cercetări mai sistematice pentru rezolvarea problemei.

În cadrul sesiunii au fost invitați să prezinte comunicări specialiștii din București și Iași în domeniul cercetărilor antropologice. Atât comunicarea prezentată de prof. Olga Necrasov cât și aceea a dr. Dardu Nicolăescu-Plopșor au ridicat probleme importante menite să contribuie la lămurirea unor situații speciale sesizate prin săpăturile arheologice.

Sesiunea arheologică s-a dovedit a fi foarte utilă prin faptul că numai la câteva luni de la terminarea săpăturilor cercetătorii de pe întreg cuprinsul țării au putut afla rezultatele cele mai importante obținute pe șantierele de săpături, aceste rezultate putând fi deja folosite în studiile de mai mare amploare fără a mai aștepta numaidecît apariția rapoartelor preliminare, care în ultimii ani întârzie din ce în ce mai mult. De asemenea prin problemele care s-au ridicat și prin discuții s-a ajuns la limpezirea unor probleme mai puțin clarificate în primul volum din « *Istoria României* ».

MARIA COMȘA, MIRCEA D. MATEI,
EUGEN COMȘA și CONSTANTIN PREDĂ